

Rok milosrdenstva v perspektíve pontifikátu Svätého Otca Františka a teológie svätých

*Prednáška na Metodickom dni pre kňazov, katechéto, učiteľov náboženstva a náboženskej výchovy Bratislavskej arcidiecézy, 10.11.2015,
o. Juraj Vittek*

Pontifikát pápeža Františka a mimoriadny Svätý rok milosrdenstva

1. Pápež František a II. vatikánsky koncil

Mimoriadny Svätý rok milosrdenstva bude otvorený v deň 50. výročia ukončenia II. vatikánskeho koncilu. Veľký pápež Koncilu, Pavol VI., ktorého pápež František nedávno blahorečil a ktorého často cituje, v strhujúcej reči na ukončenie Koncilu pripomenul jeho cieľ, predtým naznačený svätým pápežom Jánom XXIII.: najvyšším záujmom Koncilu bolo to, aby sa „posvätný poklad kresťanského učenia zachoval a predkladal účinnejším spôsobom“. Je dobré si pripomenúť túto reč Pavla VI., ktorá odznela 7. decembra 1965. Pavol VI. v nej pripomenul, že Koncil cítil potrebu spoznať okolitú, stále viac sekularizovanú, spoločnosť, priblížiť sa k nej, porozumieť jej, slúžiť jej, evanjelizovať ju, prijať ju, doslova ju dobehnúť. Upozornil na to, že náboženstvo Koncilu bola predovšetkým láska, a nikto ho nemôže preto obviniť z bezbožnosti či nevernosti Evanjeliu. Koncil sa obracia k človeku, k tragédiám človeka v jeho drámach, supermanovi včerajška i dneška, a preto stále zraniteľnému a falošnému, egoistickému a dravému, k človeku nešťastnému, ktorý sa smeje a plače, k nestálemu človeku, i prísrnemu zástancovi jedinej vedeckej skutočnosti, k človeku, ktorý miluje, pracuje, stále niečo očakáva, k človeku posvätnému pre jeho detskú nevinnosť, pre tajomstvo jeho chudoby, pre súcit nad jeho bolesťou, k človeku individualistickému i sociálnemu zároveň, človeku hriešnemu i svätému. Pripomenul i drámu sekularizmu: „Náboženstvo Boha, ktoré sa stalo človekom, sa premenilo na náboženstvo človeka, ktorý sa robí bohom“. Prišlo k stretu, k exkomunikácii? Mohlo sa tak stať, ale sa nestalo. Starobylý príbeh o Samaritánovi sa stal paradigmou spirituality Koncilu. Katolícke náboženstvo je tu pre človeka, je na strane človeka, v istom zmysle je životom ľudstva. Na jednej strane sekularizovaný človek, emancipovaný, pyšný a bezbožný, a na druhej strane Cirkev, ktorá potvrdzuje prítomnosť Boha, Božiu pravdu o človeku, ale zostáva na strane človeka. Pápež Ján Pavol II. viedol Cirkev po tejto ceste, ktorou je človek, človek, ktorý potrebuje spásu. Pápež Benedikt sekularizovanému človeku pripomínal túto potrebu, potrebu spásy, potrebu pravdy, potrebu Boha. Pápež František svojím symbolom Cirkvi, poľnej nemocnice, po 50 rokoch od Koncilu, pokračuje a prehľbuje toto moderné poslanie Cirkvi, obrátené k modernému človeku.

Ľudská myseľ má tendenciu vytvárať si kategórie, aby dokázala realitu lepšie čítať. To však neraz privádza k zjednodušovaniu, ktoré realitu pokrývajú. Rozdeľovanie Cirkvi na konzervatívnu a liberálnu neraz škodí dobrej duši. Odhalenie tohto osídla môže pomôcť k dialógu a vnútrocirkevnej svornosti, ktoré dnes ohrozujú ostré rozdelenia a vzájomné polemiky, ktoré mätú cirkevný život a mysle veriacich, prekážajú dobrej duši a vytvárajú antisvedectvo pre svet. Je to súčasťou veľkej cirkevnej Tradície, v ktorej „sa prijíma“ to, čo „sa odovzdáva“ a „odovzdáva sa“ to, čo „sa prijalo“, podľa Pavlových vyjadrení (1Kor 11, 23; 1Kor 15, 3). Právě toto „odovzdávanie“ je etymologicky v latinčine „traditio“, teda Tradícia Cirkvi. Život Cirkvi je ustavičné prijímanie a odovzdávanie, je to akoby „dýchanie“ živého organizmu. Tým dychom je Duch Svätý. Pre dýchanie je však rovnako potrebný nádech i výdych, pre srdcový rytmus je dôležitý systolický i diastolický tlak, teda tlak, keď srdce tlačí krv do organizmu, i keď srdce nasáva neokysličenú krv. Ktorý aspekt dýchania či srdcového rytmu je

dôležitejší? Absurdná otázka. Sú potrebné oba, oba sú súčasťou živého organizmu. Sú to akoby dva aspekty živej tradície Cirkvi.

Konzervatívny aspekt nášho cirkevného života musí ustavične „dýchať“, „nasávať“, „prijímať“ poklad viery, ktorý Ježiš zveril svojej Cirkvi. To je aspekt zachovania, stráženia. Ako sa vyjadril Hans Urs von Balthasar, „vieru nemožno predpokladať, treba ju stále predkladať“. Cirkev musí ustavične chrániť to, čo jej bolo zverené ako nemeniteľná Pravda, ktorou je Kristus, ktorý je „ten istý včera, dnes i naveky“.

Progresívny aspekt nášho cirkevného života musí ustavične „vydychovať“, „tlačiť“, „odovzdávať“ tento poklad viery. Je to aspekt reformný, ktorý hľadá stále nové formy, nový slovník, číta znamenia čias, je pozorný k človeku, k jeho situácii, ku kontextu, v ktorom žije, v ktorom myslí, v ktorom cíti, aby sa tento poklad viery mohol účinne odovzdávať druhým, aby zasiahol srdcia. Je to aspekt tvorivosti, ustavičnej novosti a mladosti. Samozrejme, existujú aj patologické stavy týchto dvoch aspektov života Cirkvi. Ako naznačil sv. Ján XXIII. vo svojom slávnom príhovore pri otvorení Koncilu *Gaudet Mater Ecclesia*, Koncilu išlo v prvom rade o to, „difendere e diffondere“ (obraňovať a šíriť) učenie Cirkvi. Po Koncile sa jasne ukázala celá dráma sekularizovaného, odkresťančeného sveta a prejavili sa aj choroby, nerovnováha a nezdravé konzervatívne a progresívne tendencie v Cirkvi.

2. Symbol lieku a nemocnice

V bule *Tvár milosrdenstva*, ktorou ohlásil mimoriadny Svätý rok milosrdenstva, cituje slová svätého pápeža Jána XXIII., ktoré zazneli na začiatku II. vatikánskeho koncilu: „Teraz Kristova nevesta uprednostňuje používanie lieku milosrdenstva namiesto používania zbraní prísnosti...“

Synoda tiež úzko súvisí s nadchádzajúcim Mimoriadnym rokom milosrdenstva. Ak je milosrdenstvo liekom (spomeňme pápežov mocný obraz Cirkvi ako „poľnej nemocnice“), tak odveké učenie Cirkvi o nerozlučiteľnosti manželstva a manželskej láske predstavuje účinnú látku v tomto lieku. Milosrdenstvo bez doktríny, bez vernosti pokladu viery by nebolo skutočným liekom, ale iba placebo. A ako na záver pripomenul pápež František, doktrína, ktorá nesvieti na cestu, ktorá nevstupuje do života ľudí, by bola muzeálnym exponátom. Synodu treba interpretovať ako spoločnú cestu hľadania autentického lieku milosrdenstva schopného uzdravovať dnešnú rodinu. A toto hľadanie pokračuje v každodennom živote Cirkvi, v postojoch, v obrátení každého z nás. Synoda opäť potvrdila účinkovanie Ducha Svätého, v ktorom Cirkev vdychuje poklad viery v konzervatívnom počúvaní svojej Tradície a vydychuje poklad viery v progresívnej otvorenosti voči človeku, v citlivosti pre jeho skutočnú situáciu, v účinnej evanjelizácii, ktorá zasahuje srdce človeka.

V nedávnom rozhovore s Valentínou Alazraki pre mexickú televíziu sa pápež František okrem iného vrátil aj k spytovaniu svedomia pre rímsku kúriu v Advente minulého roka. Poukázal vtedy na desať pokušení, ktoré nazval chorobami: „Nazval ich „chorobami“, stále verný svojmu symbolu poľnej nemocnice. Spomína, že istý kardinál sa ho potom žartovne spýtal: „Povedzte mi, Svätosť, čo mám teraz robiť? Ísť na spoveď alebo do lekárne?“ Pápež v rozhovore vysvetľuje: „Povedal som to jasne dvakrát, aby sme sa spovedali. Pretože ja chcem, aby sa tu všetci spovedali. A robíme to.“ Pápež František chce, viac ako vonkajšie reformy štruktúr, zmenu zmysľania a srdca. Všetkých. Či ide o jeho najbližších spolupracovníkov, či ide o biskupov, kňazov alebo veriacich vo farnosti, či ide o ľudí vzdialených Cirkvi, pre všetkých je tu Cirkev ako poľná nemocnica, ktorá uzdravuje. Pri včerajšej audiencii pápež František povedal, že niektoré deti plačú, keď ich berie do náručia, lebo si myslia, keď ho vidia v bielom, že je lekár, a že im ide pichnúť injekciu. A práve takto treba vnímať pápeža Františka i celú Cirkev, ako posla Božského Lekára Ježiša Krista, ktorý uzdravuje ľudstvo. Pápež zveril Jubileum Pápežskej rade na podporu novej evanjelizácie. Milosrdenstvo v kontexte svätej spovede je najúčinnším spôsobom pre predkladanie pokladu nemeniteľného cirkevného učenia súčasnému človeku, teda pre novú evanjelizáciu. Milosrdenstvo dáva východisko človeku zdrveného hriechom a zmäteného relativizmom. Dáva mu nádej, odvahu i ochotu prijať náročnú Božiu pravdu. Úlohou Cirkvi

zostáva naďalej posúdzovať ľudské konanie, či je v súlade s Božou pravdou alebo nie, ale súd nad dnešným človekom musí byť súdom milosrdenstva a odpustenia.

Symbol lieku a nemocnice úzko súvisí najmä so sviatosťou pokánia: "Bude to Svätý rok milosrdenstva. A toto zvlášť pre spovedníkov: veľa milosrdenstva!" Celé sa to udialo v kontexte kajúcej pobožnosti, krátko po tom sám pápež prijal od jedného zo spovedníkov sviatosť pokánia a sám vyspovedal niekoľkých kajúcnikov. Aj symbol Cirkvi ako poľnej nemocnice sa dotýka priamo kontextu svätej spovede. Františkovo milosrdenstvo nie je lacné dobráctvo, ktoré vyprázdňuje pravdu o človeku. Niektorí hlásatelia milosrdenstva majú zvláštny nápad, že nám umožnia ľahšie odpúšťať hriechy, ak budú tvrdiť, že neexistujú hriechy. Pápež František je pápežom spovede. Ak sa niekto spovedá, vyhlasuje, že nie je relativista, rozlišuje dobro a zlo, pomenúva hriech, vyznáva, že treba konať dobro a že za spáchané zlo treba žiadať odpustenie a uzdravenie v spovednici.

Povedal: „Zlý je preffkaný, a klame, že s ľudskou spravodlivosťou sa spasíme a spasíme svet, ale v skutočnosti iba Božia spravodlivosť nás môže spasiť. Kríž je Božím súdom nad nami i nad svetom: Boh nás súdi tak, že dáva za nás život, toto je najvyšší čin Božej spravodlivosti a je zároveň najvyšším činom milosrdenstva.“ (Angelus, 15. septembra 2013). „Ja vidím Cirkev ako poľnú nemocnicu po boji. Je zbytočné pýtať sa ťažko zraneného, či má vysoký cholesterol alebo cukor! Treba ošetriť jeho rany. Potom môžeme hovoriť o všetkom ostatnom. Uzdraviť rany, uzdraviť rany... A treba začať odspodu... Spovedník napríklad riskuje, že bude buď príliš prísny alebo príliš laxný. Ani jeden z nich nie je milosrdný. Osoby majú byť sprevádzané, zranené majú byť liečené.“ (Rozhovor s A. Spadarom pre Civiltá Cattolica).

“Odpustenie je silou, ktorá kriesi človeka do nového života a vlieva odvahu hľadiť do budúcnosti s nádejou.” (MV, 10) Milosrdenstvo nie je anestéza, ópium, ktoré človeka uspí v jeho hriechu. Autentické milosrdenstvo, ktoré hlása pápež František, naopak odblokuje človeka, uvoľní v ňom nové sily, prebudí nádej, pomôže rásť. „Odpustiť“ znamená „od-pustiť“, teda pustiť niekoho, oslobodiť ho od pút jeho hriechu, aby mohol letieť.

Milosrdenstvo vo svetle teológie svätých

1. Chieragógia u Otcov Cirkvi, Dionýz Areopagita

Otcovia Cirkvi boli zvlášť citliví na obdivuhodnú pedagogiku Božej milosrdnej lásky, ktorá sa ujíma človeka, aby ho priviedla k dokonalosti. Klement Alexandrijský z prelomu druhého a tretieho storočia napríklad napísal aj dielo s názvom Paidagógos (Pedagóg), kde podčiarkol, že nový život kresťana má byť výsledkom výchovného procesu, v ktorom - Kristus ako pedagóg - formuje človeka k dobru a k spravodlivosti. Slovo „paidagógos“ v gréčtine znamená doslova „ten, ktorý vedie dieťa“. Niektorí Otcovia Cirkvi používali aj výraz „cheiragogia“, čo doslova znamená „viest' za ruku“. Je to krásny obraz toho, čo Židia chápali pod slovom „hesed“, teda milosrdenstvo. Boh vedie Izrael za ruku, ako otec, ujíma sa ho z hĺbky lásky svojho vnútra, ako matka z lásky svojho lona, aby ho vychovával, sprevádzal, viedol, karhal, zmilúval sa nad ním, aby bol verný svojej láske, v ktorej si ho neodvolateľne vyvolil. Starý Zákon nie náhodou hovorí o *vyvolenom* ľude. Božie „vyvolenie“ najlepšie vyjadruje toto milosrdenstvo Božie, ktoré je verné a neodvolateľné. Svätý Pavol je „vedený za ruku“, aby prijal krst a bol vovedený do kresťanskej cesty: „Vstaň a choď do Damasku; tam ti povedia všetko, čo máš urobiť.“ (Sk 22, 10). V ikone Obrátenia sv. Pavla výchovný otec Cirkvi, Dionýz Areopagita, nachádza inšpiráciu pre kontempláciu Cirkvi: Pavla „vedeného za ruku“. V gréckom texte Skutkov apoštolských Lukáš používa v opisoch Pavlovho obrátenia sloveso χειραγωγειν, „viest' za ruku“. V cheiragogii vidí Dionýz najvhodnejší termín na vyjadrenie nadprirodzenej výchovy v milosti na ceste svetla v Cirkvi. Tento výraz, ktorý Ján Scotus Eriugena preložil do latinčiny ako *manuductio* sa v živých rečiach úplne stratil. Zachoval sa najmä v ruštine (руководитель znamená „riaditeľ“, „učiteľ“) a v modernej gréčtine. V starovekom Grécku sa veľa hovorilo o výchove v morálke, v umení, vo filozofii. Vyvinula sa

grécka παιδεία. Vychovávateľ (παιδαγωγός) mal veľký význam v gréckej polis. U Dionýza sa χειραγωγία stáva kľúčovým pojmom na vyjadrenie kresťanskej a cirkevnej výchovy v poriadku milosti, nadprirodzenej výchovy v duchovnom výstupe, ktorá prekonáva všetky druhy gréckej výchovy i výchovy v Starom Zákone. Cheiragogická opora v duchovnom výstupe je charakteristická svojím odkazom na nádej. Cheiragogia je oporou ľudskej slabosti, je výrazom Božej zhovievavosti, ktorá prichádza v ústrety pomínutelnosti a zraniteľnosti človeka, ktorý je vystavený každému druhu vášni a náruživosti. V súvislosti so smrťou Dionýz hovorí, že po smrti už človek, ktorý žil zle a zomrel v tomto stave, nebude môcť byť vedený k žiadnej nádeji (πρὸς μηδεμίαν ἱερὰν ἐλπίδα χειραγωγούμενοι)¹. Cheiragogia je teda oporou v nádeji, posilou v slabosti, záštitou v duchovnom výstupe. List VIII je nádherným prejavom trpezlivej, zhovievavej a odpúšťajúcej povahy cheiragogickej opory v duchovnom výstupe.

Dionýz ospevuje zhovievavosť, miernosť a milosrdenstvo, ktorými sa má vyznačovať každá služba v Cirkvi. Odvoláva sa na list Hebrejom: „Nemáme veľkňaza, ktorý by nemohol cítiť (συμπαθεῖσαι) s našimi slabosťami.“² Každá služba sa má stať cheiragogickou, v Ježišových stopách. On si berie na starosť naše slabosti: „Učenci, ktorí ešte nemali ducha zhovievavosti a dobroty sa Ježišovi nepáčili, keď počúval tieto veci. Ved' aj náš božský Učiteľ učí s miernosťou tých, čo sa protivia Božiemu učeniu, pretože nevedomých treba poučiť, nie potrestať, tak ako netrestáme slepých, ale ich vedieme za ruku (χειραγωγοῦμεν).“³ Koniec listu predstavuje nádherný obraz tejto milosrdnej a zhovievavej povahy cheiragogie. Je to lekcia, ktorú dostal istý svätý muž, menom Karpos, vo videní počas nočnej modlitby. Tento muž, „vhodnejší než ktokoľvek iný, čistotou svojho ducha, pre kontempláciu Boha“, sa najprv zarmútil a potom zostal rozhorčený kvôli správaniu istého novokrstenca, ktorý sa nechal zviest' istým nevercom. Počas jednej jeho nočnej modlitby dokonca žiadal pre oboch smrť. Potom nasledovalo videnie, v ktorom Karpos videl „otvorenú zem, ktorá vytvorila hroznú a temnú priepasť, a muži, ktorým zlorečil stáli pred ním na pokraji priepasti úbohí a plní strachu, a už-už sa prepadali, keďže nemali pevnej pôdy pod nohami“⁴. Hady i ľudia a sám Karpos sa snažili ťahať týchto dvoch, aby ich zvrhli do priepasti.

Potom nasleduje nádherná lekcia pravej cheiragogie tomuto svätému mužovi Karpovi, ktorý si nevšimol, že on sám bol v nebezpečenstve prepadnúť sa do priepasti: „Napokon s námahou zdvihol hlavu a videl znovu nebo tak, ako ho videl predtým a Ježiša, ktorý sa nechal pohnúť milosrdenstvom (ἐλεήσαντα) v situácii, ktorá sa tam odohrávala, zdvihol sa z nebeského trónu, zostúpil k nim a vystrel svoju dobrotivú ruku (χεῖρα ἀγαθὴν). Anjeli, ktorí prišli na pomoc spolu s ním, zachytili dvoch mužov, z jednej i druhej strany, a Ježiš povedal Karpovi: «Tvoja ruka (τῆς χειρὸς) je už zodvihnutá, zasiahni ma už konečne. Ja som pripravený trpieť po druhý krát, aby som zachránil ľudí. A som pripravený to urobiť, len aby ľudia nehrešili. Ale rozhodni sa, či je pre teba lepšie zostať v priepasti s hadmi alebo žiť s Bohom a dobrými anjelmi a priateľmi ľudí.»⁵ Cheiragogia je „dobrotivou rukou“, „vedením za ruku“ do neba. Karpova „zdvihnutá ruka“ proti hriešnikom vedie jeho samého do pekla. Ježiš spolu s nebeskými anjelmi povstáva na obranu hriešnikov a je pripravený trpieť za nich druhý krát.⁶ Cheiragogia je teda vysokým výrazom nádeje spásy pre hriešnikov a hlbokým prejavom Božieho milosrdenstva.

Pápež František naznačuje cheiragógiu: „Naše ruky nech chytia ich ruky, pritiahnime si ich k sebe, aby pocítili teplo našej prítomnosti, priateľstva a bratstva... Znovu objavme skutky telesného

¹ EH VII, I, 2, 553D-556A, 122, 3-11.

² Ep. VIII, 5, 1096C, 186, 8-9. Odkaz na Hebr 4, 15.

³ *Ibid.*, 186, 12 – 187, 2.

⁴ *Ibid.*, 1100B-C, 190, 13-15.

⁵ *Ibid.*, 1100C-D, 191, 15-17.

⁶ Ježišova pripravenosť trpieť druhý krát za ľudí je prítomná už v starobylých kresťanských tradíciách ako „*Quo vadis, Domine?*“. Ježiš odpovedá: „Idem do Ríma, aby som bol ukrižovaný (Εἰσερχομαι εἰς τὴν Ῥώμην σταυρωθῆναι).“ (*Acta Petri*, 35, 11, „Les actes de Pierre“, Letouzey&Ané, Paris 1922).

milosrdenstva: dávať jesť hladným, dávať piť smädným, odievať nahých, prichýliť počestných, navštevovať chorých, poskytovať pomoc väzňom, pochovávať mŕtvych. A nezabúdajme ani na skutky duchovného milosrdenstva: dobre radiť pochybujúcim, poučat' nevedomých, napomínať hriešnikov, tešiť zarmútených, trpezlivo znášať krivdu, odpúšťať ubližujúcim, modliť sa za živých a mŕtvych." (MV, 15).

Milosrdenstvo je teda súčasťou Božej pedagogiky, ktorú sme povolaní nasledovať – najmä všetci tí, ktorým je zverená starosť o výchovu v milosti. Dionýz nazýva cheiragógmi najmä kňazov a krstných rodičov. Ale určite sú nimi všetci katechéti. Vybral som ešte jeden text, ktorého autorom je laický aktivista z Uruguaja, Guzmán Carriquiry Lecour, ktorého pápež František menoval za viceprezidenta Pápežskej komisie pre Latinskú Ameriku. V tomto texte tento skúsený laik takto charakterizuje pedagogickú charizmu svätého Filipa Neriho, ktorého 500-ročnicu narodenia tento rok slávime: Otec Filip „číta v srdciach iných to, čo oni sami nevedia čítať, a dovoľuje im objaviť v sebe Toho, ktorý je väčší ako ich srdce. ... Osobne sprevádza rast svojich priateľov a učeníkov, dávajúc veľmi moderným spôsobom hodnotu ich svedomiu a ich slobode. Osoba rastie vo svojom človečenstve iba vtedy, keď stretne svedectvo väčšie od seba samej, otcovstvo, obdivuhodnú prítomnosť, ktoré by jej ukázali cestu rastu, križovatku vlastnej slobody, požiadavky zodpovednosti, bez toho, aby zostala zakliesnená vo svojich obmedzeniach, vo svojich vášňach a ospravedlňovaniach. Filip Neri bol autentickým „majstrom duší“ v dare, ktorý objíma celú osobu, v jej okolnostiach až do hĺbky jej bytia.“ (CARRIQUIRY LECOUR G., *El Oratorio en la mision de la Iglesia al alba del Tercer Milenio*). Nevieť lepšie vyjadriť zmysel milosrdenstva vo výchove.

2. Milosrdenstvo a spravodlivosť v učení svätého Anzelma z Canterbury a svätej Terézie z Lisieux

Sv. Pápež Ján Pavol II., v liste kresťanom do tretieho tisícročia *Novo Millennio Ineunte* rozoberá ťažké tajomstvo Kristovej psychiky, jeho vedomia a prežívania pozemského života. V istom momente ťažkých teologických úvah píše: „Dôležitú pomoc v pohľade na tajomstvo Krista môžeme dostať povedľa teologického bádania aj z veľkého dedičstva, ktorým je prežívaná teológia svätých.“ A hneď cituje dve učiteľky Cirkvi sv. Teréziu z Lisieux a sv. Katarínu Sienskú, ktoré toto tajomstvo poznali preto, lebo s ním boli mysticky zjednotené v nadprirodzenom dare Ducha Svätého, v dare lásky. Ja Vás chcem pozvať, aby sme sa ponorili do tajomstva milosrdenstva prostredníctvom tejto žitej teológie svätých. Vybral som dvoch učiteľov Cirkvi, muža a ženu – stredovekého benediktína, génia a mystika, svätého Anzelma z Canterbury, a najväčšiu svätú moderných čias (podľa sv. Pia X.), svätú Teréziu z Lisieux. Pápež František miluje svätú Terezku (cesta do Ria a poznámky o taške, v ktorej niesol veci osobnej potreby a knihu o svätej Terézii z Lisieux, ktorú „má rád“). Kanonizoval jej svätých rodičov Louisa a Zéliu.

„Po toľkých milostiach musím spievať so žalmistom: „Oslavujte Pána, lebo je dobrý, lebo jeho milosrdenstvo trvá naveky“. Nazdávam sa, že keby všetky stvorenia mali tie isté milosti ako ja, nikto by sa dobrého Boha nebál, ale všetci by ho milovali až do zbláznenia, a ani jedna duša by ho nechcela zarmútiť nie zo strachu, z lásky... Chápem však, že všetky duše si nemôžu byť podobné, musia byť rozličné typy, z ktorých každý uctieva špeciálnym spôsobom každú z Božích dokonalostí. Mne bolo dané nekonečné milosrdenstvo, skrze ktoré nazerám a adorujem ostatné Božie dokonalosti! Zdá sa mi, že zo všetkých vyžaruje láska, dokonca aj spravodlivosť (a snáď viac než ktorákoľvek iná dokonalosť) je odetá do lásky“ (83 v°). V tomto texte Terézia naznačuje tzv. „mystiku Božej podstaty“, ktorá je rozmanitým spôsobom prežívaná rozličnými svätými. Svätý Ján z Kríža o nej hovorí v diele „Večný plameň lásky“. Hovorí o ohnivých lampách. Každá Božia dokonalosť je akoby ohnivou lampou, ktorá osvecuje dušu. Boh je všemohúci, dobrý, múdry, spravodlivý, milosrdný... On je každou touto vlastnosťou v jeho jednoduchom bytí. My rozlišujeme tieto vlastnosti, ale v Božom absolútne jednoduchom jestvovaní, je každá vlastnosť jeho bytím, a tak prostredníctvom každej vlastnosti môžeme kontemplovať všetky ostatné.

Svätý Tomáš Akvinský kontempluje všetky Božie mená cez Bytie – cez bytie kontempluje Dobro. Dionýz Areopagita zasa cez Dobro kontempluje ostatné mená, hlavne Bytie. Toto „poradie“ Božích mien nie je dané filozofickým pozadím (Platón, neoplatonizmus, Aristoteles a pod.). Anzelm kontempluje Milosrdenstvo cez Spravodlivosť. U svätej Terézie z Lisieux nájdeme opak: kontempluje Spravodlivosť cez Milosrdenstvo. Toto je jednou z charakteristík teológie svätých, že totiž najmocnejšie intelektuálne konštrukcie sú celkom riadené vnútornou duchovnou konštrukciou: je to svätosť zostrojená Bohom v srdci jeho svätých. Tu ide o absolútne jednoduchú Božiu podstatu, v ktorej sú dokonale zjednotené všetky Božie mená. Svätí vstupujú do tejto Božej jednoduchosti cez rozličné brány Božích mien. Dionýz hovorí o Božích menách ako o „svetlách lampy“, svätý Ján z Kríža o „ohnivých lampách“, ktoré osvecujú našu dušu, ale v skutočnosti sú jediným nadbytočným svetlom absolútnej jednoduchosti Božej podstaty.

Svätý Anzelm vo svojej kontemplácii začína spravodlivosťou. Človek bol stvorený v prvotnej spravodlivosti, pod ktorou myslí v prvom rade vernosť Zmluve s Bohom. Spravodlivosť je dokonalou syntézou milosti a slobody. Spravodlivosť spočíva hlavne v správnom nastavení vôle. Spravodlivosť je teda svätosť. Spravodliví majú čisté srdce. Človek však stratil túto pôvodnú spravodlivosť. A niet pre neho cesty späť. Ježiš sám upozorňuje na túto prvotnú spravodlivosť, keď odkazuje, že „na počiatku to tak nebolo“, v súvislosti s nerozlučiteľnosťou manželstva. Podľa Anzelma človek nie je schopný návratu k prvotnej spravodlivosti. Hriech je prameňom každého zla pre človeka. Bolo potrebné Vtelenia a Vykúpenie, aby bola človeku navrátená pôvodná spravodlivosť. Vo Vtelení vznikol Boho-človek. Vo Vtelení si Boh vzal našu prirodzenosť človeka, aby nás urobil účastnými na prirodzenosti Boha. V tajomstve Vtelenia si vzal náš hriech, aby človeka urobil spravodlivým. Podľa Anzelma iba Vykúpenie mohlo priniesť dostatočné Zadosťučnenie Božej spravodlivosti, aby človek mohol byť opäť ospravodlivený. Práve Ježišov kríž a jeho Krv zjavujú Božiu spravodlivosť. A práve v tejto spravodlivosti najlepšie môžeme kontemplovať Božie milosrdenstvo.

Ako sme videli, svätá Terézia z Lisieux kontempluje všetky Božie vlastnosti skrze milosrdenstvo. Vývoj Cirkvi posledných desaťročí ukazuje, že je znamením čias, že táto Božia vlastnosť je lampou pre prístup dnešného človeka k Bohu. Terézia sa stáva Učiteľkou Cirkvi, prorokom pre dnešnú dobu. Tak ako vo svetáckom zmýšľaní existujú *celebrity*, teda osobnosti, ktoré pútajú záujem verejnosti a médií, tak by sme mohli hovoriť o svätej z Lisieux ako o *duchovnej celebritate* v Cirkvi. Toto slovo je z latinského *celebrata*, teda oslavovaná, oslávená. Malá Terézia, ako ju nazývame nielen kvôli jej veku (mala 15 rokov, keď vstúpila do Karmelu, a 24-ročná zomiera), ale aj kvôli jej priepastnej pokore a duchovnej malosti, ktorú pestovala, sa stáva veľkou Teréziou, oslávenou v Cirkvi. Tak sa na nej spĺňa evanjeliové: „Povýšil ponížených“ (Lk 1, 52). Nasleduje tak lásku Boha, ktorá sa ponízuje, aby bola povýšená (porov. Lk 14, 11; 18, 14). Jej autobiografické spisy známe ako *Histoire d'une âme (Dejiny jednej duše)*, vydávané od roku 1898, neskôr preložené do množstva rozličných jazykov, sa stali duchovným bestsellerom. Cirkev veľmi rýchlo ocenila veľkosť, svätosť a genialitu tejto nenápadnej rehoľníčky z francúzskej Normandie. Svätá Terézia od čias svätého pápeža Pia X. za všeobecného súhlasu pápežov bolo odporúčané jej učenie. Sv. Pius X. pri započatí procesu beatifikácie konštatoval, že je „najväčšou svätou moderných čias“ a ona v rozhodujúcej miere ovplyvnila aj jeho rozhodnutie o častom svätom prijímaní. Pápež Benedikt XV. podpísal dekrét o „hrdinských čnostiach“ Božej služobnice (titul venerabilis, ctihodná), ktorým sa de facto už potvrdzuje neomylné svätosť člena Cirkvi (na beatifikáciu sa čaká ešte na zázrak, ale proces blahorečenia je už nezvratný). 29. apríla 1923 je blahorečená pápežom Píom XI. a 17. mája 1925 je svätorečená tým istým pápežom. Už v roku 1927 ju ten istý pápež vyhlásil spolu so svätým Františkom Xaverským za patrónku misií. Pius XII. v roku 1947 hovorí o „duchovnom posolstve svätej z Lisieux“. V jeho radioposolstve v roku 1954 pri posvätení baziliky v Lisieux povedal: „Priniesla a aj naďalej prináša svetlu posolstvo mimoriadnej duchovnej prenikavosti... Je to samo Evanjelium, srdce Evanjelia, ktoré objavila, ale s akým šarmom a s akou čerstvosťou“ (*Discorsi e Radiomessagi XVI*, pp.67-70, *passim*). Pavol VI. často hovoril o Terézii (bol pokrstený presne v deň jej smrti) a v roku 1973 poukázal na potrebu konfrontácie medzi jej učením a situáciou v Cirkvi, človekom súčasnosti, poukázajúc na jej veľkú aktuálnosť. Povzbudzoval: « nech je predkladaná, meditovaná, prehlbovaná, podľa duchovných potrieb našich čias », « pozývame dokonca i teológov, aby prenikali do duchovného učenia svätej Terézie od Dieťaťa Ježiša ». Nie je

veľmi časté, dokonca ani v prípade Učiteľ'ov Cirkvi, aby sme našli taký jednoznačný súhlas Najvyšších Veľkňazov, ako v prípade svätej Terézie od Diet'at'a Ježiša. Svätý Ján Pavol II. rozhodol, aby sa začal proces jej vyhlásenia za Učiteľ'ku Cirkvi a ho aj dovŕšil. Tento rok pápež František kanonizoval aj jej rodičov. Rodina Martinových vyrastala obklopená veľmi prísnu, pochmúrnou a málo evanjeliovou spiritualitou tzv. jansenizmu. Jansenismus bolo od 17. storočia medzi katolíkmi (najmä vo Francúzsku) rozšírenie učenie Jansenia, ktoré bolo v istom zmysle blízke protestantskému pessimizmu predurčenia. Podľa tohto učenia je človek dedičným hriechom radikálne zničený, neschopný ničoho dobrého. V jansenizme chýba náuka o zbožstvení, teda úplnom posvätení človeka prostredníctvom viery a sviatostí, ktorá nás robí skutočne svätými, premieňa naše srdce a robí nás milými Bohu. To prináša veľmi temnú a prísnu duchovnosť: ak Boh absútne rozhoduje o našom osude, tak spontánnym postojom pred Bohom nebude láska, ale strach. A odtiaľ pochádza veľmi prísna a strohá nábožnosť. Zdôrazňuje sa viac spoveď ako sväté prijímanie. Od svätého prijímania jansenisti skôr odhovárali. Ježišovo evanjeliové „milosrdenstvo chcem, a nie obeť“ (Mt 12, 7) snád' najlepšie vyjadruje „úlet“ jansenizmu. Typickým dôsledkom jansenistickej mentality je aktivizmus. Jansenistická duchovná mentalita chce mať všetko v duchovnom živote pod kontrolou – niet tu miesta pre dôveru a neočakávanosť Božieho daru. V istom zmysle sa zbytky jansenizmu preniesli v moderných časoch do aktivizmu – činnosť Cirkvi sa meria aktivitami. Tie vieme odmerať, spočítať, zhodnotiť – hromadíme aktivity nad aktivity, kňazi počítajú počet svätých prijímaní, odhajujeme si úkony zbožnosti – pravidelnosť je potrebná a treba sa o ňu snažiť, ale tu ide o vnútorný postoj, kedy chceme mať vzťah k Bohu pod kontrolou. Pri spovedi si myslíme, že všetko závisí od toho, ako sa vyznáme, myslíme si, že je to naše dielo, naša analýza, že odpustenie je dôsledkom našej dobrej prípravy, že dobrá analýza naša a spovedníková nám zaistí Božie odpustenie, lebo si myslíme, že je to naše dielo. Spovedník s jansenistickými tendenciami je spovedník, ktorý chce mať penitenta pod kontrolou, zdôrazňuje sa hlavne poslušnosť predpísaným vonkajším úkonom, podceňuje sa učenlivosť voči Bohu a dôvera, udržuje sa mentalita obavy a výkonu, zabúda sa na silu posvätenia a zbožstvenia človeka. V liturgii sa to prejavuje pomýleným chápaním tzv. „aktívnej účasti“, ktorá sa redukuje len na vonkajšie služby v liturgii, absolútne odmietanie inej reči (nedajbože latinskej) v liturgii, lebo to potom nemáme „pod kontrolou“ našej mysle, našich slov. Zabúda sa úplne na dar spásy v liturgii, ktorú máme prijímať v hĺbke srdca ako nezaslúžený dar, ktorý nás má moc vnútorne zmeniť! Liturgia sa stáva ľudským výkonom, ľudským dielom, a prestáva byť dielom Božím, ktorý vo viere a dôvere prijímame. Pápež František často opakuje, že Boh nás „primerea“ (nás predchádza, on je prvý, on má primát, od neho prijímame zdarma dar spásy).

Manželia Martinoví a potom ich duchovne geniálna dcéra Terézia objavia primát milosti, pustia Božiu uzdravujúcu lásku do ich života. A Terézia ohlasuje svoje učenie ako malú cestu pre malé duše, ktorá vedie ku kresťanskej dokonalosti: “Keby všetky slabé a nedokonalé duše zakúšali, čo cíti najmenšia zo všetkých duší, duša vašej Terezky, ani jedna by si nezúfala, že nedôjde na samý vrchol hory lásky!” Pápež František, ako sám viackrát priznal, veľa čerpá zo spisov svätej Terézie, dcéry práve kanonizovaných manželov.

Teréziino učenie o milosrdenstve je spojené s dvoma prvkami jej spirituality: 1. duchovné materstvo, 2. božská čnosť nádeje a bezhraničnej dôvery. Jej prvá a základná skúsenosť duchovného materstva je vyrozprávaná v strede *rukopisu A*, hneď po milosti Vianoc 1886 (Ms A 45-46). Vtedy Terézia vyrástla z detstva, lepšie povedané z určitého infantilizmu, ktorý ju paralizoval. Vo veku 14 rokov sa Terézia stala dospelou ženou, teda stala sa matkou. Ona sama nám vyrozprávala ako sa východiskovým bodom tohto materstva stal jednoduchý obrázok Ukrižovaného Ježiša. Ako Mária Magdaléna, ktorá bola zobrazená na tomto obrázku a objímala nohy Ukrižovaného a v oveľa väčšej hĺbke ako Panna Mária sa Terézia cítila povolaná zostať pod krížom, zbierať Ježišovu krv a rozlievať ju na bratov, zvlášť na veľkých hriešnikov, ktorí najviac potrebujú túto vykupujúcu krv a ktorí sú v najväčšom nebezpečenstve neprijať ho a byť zatratení. Bolo to v tom momente, čo počula hovoriť o kriminálnikovi Pranzinim, odsúdenom na smrť, ktorého sa chystali usmrtiť na gilotíne a zomieral v nekajúcnosti.

Text: Ms A, 45v-46r: "Sentii parlare di un grande criminale... per un solo peccatore che fa penitenza che per 99 giusti che non hanno bisogno di penitenza..."

"Počula som o veľkom zločincovi, ktorý bol práve odsúdený na smrť za hrozné zločiny (pozn. autora Henri Pranzini zabil dve ženy a jedno dieťa), a všetko naznačovalo, že zomrie v nekajúcnosti. Chcela som za každú cenu zabrániť, aby sa dostal do pekla, a aby som to dosiahla, použila som všetky možné prostriedky. Cítila som, že sama nič nezmôžem, preto som obetovala Bohu všetky nekonečné zásluhy Pána Ježiša, poklady svätej Cirkvi a nakoniec som poprosila Celinu, aby dala odslúžiť svätú omšu na moje úmysly. Neodvážila som sa o to sama požiadať z obavy, aby som nemusela priznať, že je to za veľkého zločinca Pranziniho. Nechcela som to povedať ani Celine, ale kládla mi také nežné a zároveň naliehavé otázky, že som jej zverila svoje tajomstvo. Vôbec ma nevysmiala, ale ma požiadala, či by mi mohla pomôcť obrátiť môjho hriešnika. Vďaka som to prijala, lebo som chcela, aby sa všetky stvorenia spojili so mnou a vyprosili milosť pre vinníka. V hĺbke srdca som cítila istotu, že naše túžby sa splnia, ale aby som si dodala odvahu do ďalších modlitieb za hriešnikov, povedala som Pánu Bohu o svojom presvedčení, že odpustí nešťastníkovi Pranzinimu a že v to uverím, aj keby sa nevyspovedal a neprejavil nijakú známku ľútosti. Natoľko som dôverovala v Ježišovo nekonečné milosrdenstvo! Prosila som ho iba o "jedno znamenie" ľútosti, len pre moju vlastnú útechu... Moja modlitba bola do posledného slova vyslyšaná! Hoci nám otecko zakázal čítať akékoľvek noviny, nemyslela som si, že ho neposlúcham, ak si prečítam správy o Pranzinim. Na druhý deň po jeho poprave sa mi dostali do ruky noviny "La Croix". Náhlivo ich otvorím, a čo vidím? ... Ach slzy prezradili moje dojatie, takže som sa musela skryť... Pranzini sa nevyspovedal, vystúpil na popravisisko a už chcel vložiť hlavu do zlovestného otvoru, keď tu zrazu, pod vplyvom náhleho vnuknutia sa obrátil, uchopil kríž s Ukrižovaným, ktorý mu podával kňaz, a trikrát pobozkal sväté rany! ... Potom sa jeho duša odobrала prijať milosrdný rozsudok. Toho, ktorý vyhlasuje, že v nebi bude väčšia radosť nad jedným hriešnikom, ktorý robí pokánie, ako nad deväťdesiatimi deviatimi spravodlivými, ktorí pokánie nepotrebujú!..."

Teréziino rozprávanie je veľmi silné a hlboko teologické. Je to jedna z najkrajších stránok v teológii svätých o *istote spásy*. Ide o nádej pre druhých, istota, ktorá má základ vo viere vo Vykúpenie a v láske k Vykupiteľovi a k vykúpenému človeku⁷. Je dôležité si všimnúť niektoré Teréziine vyjadrenia ohľadom Pranziniho: "**chcela som za každú cenu zabrániť, aby sa dostal do pekla**". Tieto slová sú dôležité pre pochopenie nádeje a jej vzťahu k viere a láske. Terézia sa pevne pridrža pravde viery, že peklo je reálne, teda reálna možnosť zatratenia tohto odsúdenca na smrť, ktorý sa nachádza v stave odmietania pokánia, bez toho, aby prosil o odpustenie Boha a ľudí. Je to zdanlivo zúfalá situácia. Ale ak viera potvrdzuje najvyššie nebezpečenstvo pekla pre tohto človeka, láska sa nemôže zmieriť z večným zatratením. A práve uprostred medzi vierou a láskou sa nachádza nádej spásy. Básnik Charles Péguy ukazuje krásu tejto "malej nádeje" medzi dvoma veľkými sestrami vierou a láskou. Teréziino pevné rozhodnutie "zabrániť, aby sa dostal do pekla", je prejavom lásky k blížnemu, lásky, ktorá "všetko verí a všetko dúfa", verí a dúfa v Ježišovo nekonečné milosrdenstvo. Úžasná Teréziina istota ohľadom spásy Pranziniho, aj bez spovede, aj bez akéhokolvek prejavu pokánia, je istotou nádeje, ale úplne novej nádeje, extrémnej nádeje, založenej na objave Vykupiteľovho milosrdenstva. Terézia mala istotu, že ho dostala do kontaktu s Vykupiteľovou krvou a dosiahla preň jeho spásu. Nazvala ho svojím "prvým synom".

Je vhodné spomenúť udalosť v živote svätej Kataríny Sienskej, ktorú rozpráva blahoslavený Rajmund. Jedného dňa, pred sv. prijímaním, keď Katarína hovorila liturgické slová „Pane, nie som hodný, aby si vošiel pod moju strechu“, bolo počuť Ježišove slová, ktorými odpovedal: „A ja som hodný, aby si vošla do mňa.“⁸ Iba Ježiš Spasiteľ totiž je hodný toho, aby dovolil vstúpiť do seba, „chrámu svojho Tela“ (porov. Jn 2, 21), cez stále otvorenú bránu svojho boku, hriešnemu ľudstvu, aby ho urobil hodným byť jeho Cirkvou, jeho Nevestou.

⁷ Podľa svätého Tomáša Akvinského, nádej pre druhých je založená na láske k blížnemu: *S. Th II-II q. 17 art 3.*

⁸ *Legenda Maior*, č. 192.

V jednom svojom liste rozpráva Katarína blahoslavenému Rajmundovi dramatickú udalosť smrti Mikuláša Tuldského. Je to jedno z najkrajších vyjadrení jej duchovného materstva. So všetkou nežnosťou svojej materinskej lásky svätá priviedla ku Kristovi tohto mladíka odsúdeného na smrť, zúfalého a vzbúreného proti Bohu i proti ľuďom. Pomohla mu prijať svoju smrť z lásky, ako „svadobný“ okamih. Mimoriadna sila a čistota Kataríninej lásky je zarážajúca. Jej postojom je postoj matky, ktorá zoviera vo svojom náručí svojho trpiaceho zomierajúceho syna („mal svoju hlavu položenú na mojich prsiach“) a to do poslednej chvíle. Keď mu stínajú hlavu, Katarína je tak blízko pri ňom, že prijíma do svojich rúk jeho odťatú hlavu. Ale hneď po tejto hroznej udalosti vidí svätá obdivuhodnú skutočnosť svadby, teda ako táto duša práve oddelená od svojho tela vstupuje do Ježišovho otvoreného boku, ktorý je stále miestom Nevesty Cirkvi, v nebi i na zemi. Pre túto dušu je to okamih večnej svadby. Vstupuje navždy do „božskej sladkosti“.

Dismas, pod takým menom si pamätá Tradícia Cirkvi tohto lotra, sa otvára tejto nepochopiteľnej nádeji, nádeji pre všetkých. Terézia však nemá fyzický kontakt, nepotrebuje ani znamenie pokánia, prežíva toto duchovné materstvo v čistej viere, nádeji a láske. Jej bezhraničná dôvera sa týka jej vlastnej spásy i spásy druhých: „...opakujem plnú dôvery pokornú modlitbu mýtnika, ale hlavne napodobňujem správanie Magdalény, jej šokujúca alebo skôr jej milujúca odvaha, ktorá si podmaňuje Ježišovo srdce, zvädza moje. Áno, cítim to, aj keby som mala na svedomí všetky hriechy, ktoré možno spáchať, išla by som sa so srdcom roztrhaným od pokánia hodiť do Ježišovho náručia, pretože viem, ako miluje márnokratného syna, ktorý sa k nemu vráti.“ Jej prvým duchovným synom je kriminálnik Pranzini, odsúdený na smrť, ktorého sa rozhodne stojí čo stojí zachrániť pre večný život. Táto svätá sa stáva prorockým hlasom nádeje pre našu ubolenú epochu, hlasom nádeje pre všetkých a každý deň prosí s dôverou svojho ukrižovaného Ženícha, aby sa nikto, kto v ten deň zomiera, nezatratil. Ježišu, daruj mi takúto neochvejnú nádej, takúto dôveru v tvoje nekonečné milosrdenstvo, aby som mohol zakúsiť moc tvojho Vykúpenia a prinášať ho iným.

Tajomstvo svätosti blahoslaveného pápeža Pavla VI., pápeža II. vatikánskeho koncilu

O tomto pápežovi II. vatikánskeho koncilu treba povedať, že to bol zároveň pápež veľkého utrpenia po Koncile. Kardinál Pironio je svedkom hlbokého utrpenia tohto pápeža:

“Myslím, že pápež trpel najviac v tomto storočí. Som svedkom – ako exercitátor duchovných cvičení v roku 1974 a ako dôverný spolupracovník v rokoch 1975-1978 – jeho duchovných a morálnych utrpení. Ťažkosti pochádzali zvnútra Cirkvi, od členov Rímskej kúrie. Ale videl som ho vždy pevného a dôverujúceho, odovzdaného do Božích rúk. Pavol VI. žil veľké súženie pokoncilovej doby, ale vždy s jasnosťou a silou. Myslím, že dve hlavné utrpenia boli “sekularizácia kňazov” (opustenie služby) a nepochopenie a nesprávne prijatie Koncilu (príklad Lefebvre)” (R 359-360).

Pápež Pavol VI. bol však pápežom nádeje, tej malej sestry jeho veľkej viery a veľkej lásky. O nádej musel zápasiť. Kardinál Pironio svedčí:

“V ťažkých chvíľach žil s pokojom a dôverou odovzdanosť do Božích rúk. Bol mužom pevnej nádeje a vedel ju odovzdávať druhým. Pamätám si na deň, keď som prišiel k nemu na normálnu pracovnú audienciu. Keď som prišiel, nechal som u neho listiny z audiencie a začal som mu hovoriť o mojich duchovných veciach. “Svätý Otče”, povedal som mu, dnes neprichádzam v úradných záležitostiach. Prichádzam preto, lebo potrebujem “videre Petrum”. On sa na mňa pozrel svojím prenikavým zrakom a povedal mi: “Kiež by som bol schopný vám ukázať Petra!” Hovorili sme dlho o duchovných veciach. Napokon pohľadal v malom Novom Zákone tieto slová svätého Pavla: “cum omni fiducia sicut et semper”. Bolo to u neho časté – najmä keď sa stretal s biskupmi – že opakoval pozvanie k pokoju, dôvere, k nádeji: “Nebojte sa”. “Odvahu”. (R p. 361).

Podľa Mons. Macchiho, Pavol VI. mal vždy dôveru ohľadom budúcnosti Cirkvi, hlavne čo sa týka dobrého ovocia Koncilu:

“Myslím, že neočakával, že uvidí realizáciu svojich očakávaní. Bol si vedomý, že niekto seje a niekto zbiera plody. Myslím, že žil v očakávaní, že tieto výrazy koncilovej obnovy by sa mohli uskutočniť v čase, podľa “Božích hodín” skôr než podľa hodín ľudí. (R p. 282).

Mons. Magee nám vyrozprával hlboký dialóg, ktorý mal s Pavlom VI o milosrdenstve:

“Jedného dňa som cítil potrebu sa ho spýtať: “Svätosť, je známe, že vy vždy odpúšťate”. On mi odpovedal: “Áno, musíme vždy odpúšťať, ale je to prvá vec, ktorú musíme robiť, keď vidieť nesprávne veci aj vo vatikánskom prostredí”. Nikdy nemal slova odsúdenia pre nikoho, vždy ohľadal ospravedlnenie pre všetkých. Raz mi povedal: “Pozri sa, pre kňaza to musí byť vždy prvá čnosť, pretože je rozdávatelom Božieho odpustenia. A ak my nepoznáme Božie milosrdenstvo k nám samotným, ako budeme môcť rozdávať Božie odpustenie a milosrdenstvo iným? Musíme byť prvými, ktorí pociťujeme v nás dielo Božieho odpustenia. Ja som prvý, ktorému Boh odpúšťa. Nemám príležitosť nikoho odsúdiť, ale musím byť vždy služobníkom Božieho odpustenia.

V ten deň, keď hovoril o odpustení, mi povedal: “Vy by ste chceli vedieť, aké je tajomstvo môjho duchovného života?” V tom momente som mal strach, pretože som nechcel príliš veľmi vstupovať do jeho duchovného sveta. Bol som príliš malý a on bol pre mňa príliš veľký. Viedol ma, tlačil ma k tomu, aby som vstúpil do jeho života, a ja som mal naopak strach. Hovorieval mi: “Pozrite sa, moja spiritualita, ako možno aj vaša, spiritualita každého má základ, na ktorom staviame duchovnú stavbu. A pre mňa týmto základom môjho duchovného života je toto: založený na dvoch slovách, dvoch pojmoch jedného veľkého učiteľa Cirkvi” (...) dve slová boli dva pojmy svätého Augustína a tieto boli pri základoch spirituality Božieho služobníka: *Miseria et Misericordia* a v ten deň mi vysvetlil: “Pre mňa bolo vždy veľkým tajomstvom Božím, že ja sa nachádzam v mojej biede a nachádzam sa pred Božím milosrdenstvom. Ja som nič, som biedny. Boh Otec ma má veľmi rád, chce ma spasiť, chce ma vytrhnúť s mojej biedy, v ktorej sa nachádzam, ale ja som neschopný urobiť to sám. A tak posla svojho Syna, syna, ktorý prináša práve milosrdenstvo Božie preložené do skutku lásky voči mne, skutku totálnej vydanosti do vôle Otca, pretože ma má spasiť, mňa biedneho. Ale chce to zvláštnu milosť, milosť obrátenia. Ja musím uznať pôsobenie Boha Otca v jeho Synovi smerom ku mne. Keď raz toto uznám, Boh pôsobí vo mne prostredníctvom svojho Syna: dáva mi milosť, milosť Krstu. A po tejto veľkej milosti som znovuzrodený v Božom živote, môj život sa stáva napätím, napätím lásky, kedy ma Boh strhuje k sebe, ale je to láskavá ruka Božia, ktorá ma strháva k jeho milosrdenstvu a ktorá zakrýva toľko krát, koľkokrát padnem a musím hľadiť naň, aby som bol znovu pozdvihnutý. V každom z nás je stále toto napätie medzi biedou na jednej strane a milosrdenstvom na strane druhej. A celý duchovný život každého je medzi týmito dvoma pólmi. Ak sa otvorím pôsobeniu Božiemu a Duchu Svätého a dovolím, aby on vo mne konal, čo chce, vtedy toto napätie sa stáva znesiteľným a ja cítim vo vnútri veľkú túžbu prísť a prijať milosrdenstvo Božie a uznávam viac potrebu, aby mi bolo odpustené a prijať dar milosrdenstva. A uznávam potrebu ďakovať mu, povedať mu: ďakujem, ďakujem, ďakujem... (koľko krát som povedal tieto slová) ďakujem, ďakujem (skoro plačúc). “A tak celý môj život má byť ďakujem Bohu, pretože ma spasil, vykúpil, strháva ma láskou k sebe. Nie je to to, čo som urobil v živote. Bol som spasený! Ó, musím ďakovať Pánovi.” (R str. 589-590).

Napokon v predvečer smrti už nežiada Mons. Mageeho, aby sa zaň modlil, ale aby sa modlil za Cirkev:

“Povedal som mu: “Svätosť, môžeme sa teraz spolu pomodliť?” Ja som myslel, že sa pomodlíme zaňho. Povedal mi, a bolo to v sobotu ráno, deň pred jeho smrťou: “Áno, drahý môj, ale nie za mňa, ale za Cirkev.” Pamätám si, že mi povedal niekoľkokrát: “Modli sa za mňa, modli sa za mňa”. A teraz: “Nie za mňa, ale za Cirkev”. A tak som od tej chvíle, pravdupovediac, neprosil viac za tohto Božieho Služobníka, pretože mi povedal, aby som sa zaň viac nemodlil. Modlil som sa, aj počas jeho posledných hodín, za Cirkev.” (R p. 578).

"Nie za mňa, ale za Cirkev"!

Zakončím citátom Pavla VI., ktorý najlepšie vyjadruje kontext vyhlásenia mimoriadneho svätého Roka milosrdentva pre celú Cirkev:

“Milujte Cirkev! Prišla hodina, kedy treba milovať Cirkev silným a novým srdcom. Ťažkosť, ktorú treba prekonať, je určitá duchovná krátkozrakosť, ktorá zastavuje pohľad na ľudskom, historickom a viditeľnom aspekte Cirkvi, a nevidí tajomstvo prítomnosti Krista, ktorá zabraňuje a zakrýva profánnemu oku neosvietenému vierou hlboké pochopenie jej mystickej skutočnosti. Tento vonkajší pohľad vidí Cirkev zloženú z nedokonalých ľudí, dočasných a obmedzených inštitúcií, a pritom by ju chcel vidieť hneď celú duchovnú, celú dokonalú, ba celkom idealizovanú často podľa svojvoľne chápaného obrazu. Konkrétne a pozemská tvár Cirkvi je často prekážkou ľahkej a povrchnej lásky. Materiálna skutočnosť Cirkvi, tá, ktorú vidno v bežnej skúsenosti, zdanlivo popiera jej krásu a svätosť, ktorú obsahuje vďaka božskej charizme. Ale práve v tomto bode je možné zakúsiť lásku. Ak je našou povinnosťou láska k blížnemu, akékoľvek by bolo zdanie, ktorým sa prezentuje, a tým väčšia by mala byť láska, čím bledšie a útrpnejšie sa prezentuje ten, koho sme povolani milovať, musíme pripomenúť, že aj Cirkev je naším blížnym, ba Cirkev je naším blížnym par excellence, jej súčasťou sú tí, ktorým hovoríme “bratia vo viere” (Gal 6, 10). Jej dlžime prednosť našej účinnej lásky. Takže chyby a neduhy ľudí v Cirkvi by mali posilniť a povzbudiť lásku k tým, ktorí chcú byť živými, zdravými a trpiacimi členmi Cirkvi. Tak to robia dobrí synovia, tak to robia Svätí.”